

INKLYUZIV TA'LIM SHAROITIDA LOGOPEDIK XIZMATLARNI TASHKIL ETISH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI**Turdaliyeva Shahlo Husnitdinovna**

O'ZMPU "Logopediya" kafedrası o'qituvchisi PhD

Qurbonova Malika Furqat qizi

1-bosqich magistranti

E-mail: qurbonovamalika52@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada inklyuziv ta'lim tizimida logopedik va defektologik yondashuvlarning yoritilgan. Alohida ehtiyojga bolalarni o'qitishda logoped-pedagoglarning o'rni, ularning metodik ishlari va nutqiy rivojlanishga oid texnologiyalar ta'lim sifatini oshirishdagi asosiy omil sifatida ko'rsatiladi, zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish va individual kuchaytirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются подходы к логопедии и дефектологии в системе инклюзивного образования. Показана роль логопедов в обучении детей с особыми потребностями, их методическая работа и технологии развития речи как основные факторы повышения качества образования, даны рекомендации по использованию современных педагогических методов и индивидуального подкрепления

Abstract: This article discusses the speech therapy and defectology approaches in the inclusive education system. The role of speech therapists in educating children with special needs, their methodological work and technologies for speech development are shown as the main factors in improving the quality of education, recommendations are given on the use of modern pedagogical methods and individual reinforcement.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, logopedik yordam, individual yondashuv, maxsus ehtiyojga ega bolalar, pedagogik texnologiyalar, rehabilitatsiya, ijtimoiy-pedagogik qo'llab-quvvatlash, maxsus ta'lim muassasalari.

Ключевые слова: Инклюзивное образование, логопедия, индивидуальный подход, дети с особыми потребностями, педагогические технологии, реабилитация, социально-педагогическая поддержка, специальные образовательные учреждения.

Keywords: Inclusive education, speech therapy, individual approach, children with special needs, pedagogical technologies, rehabilitation, socio-pedagogical support, special educational institutions.

Bugungi kunda ta'lim tizimida inklyuziv ta'limni joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Inklyuziv ta'lim-bu alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bO'lgan bolalarni

umumiy ta'lim muhitiga moslashtirish, ularning jamiyatga integratsiyasini ta'minlashga fizimdir. Ushbu jarayonda logopedik xizmatlar muhim ahamiyat kasb etadi, chunki nutq buzilishlari bolaning o'qish, muloqot va ijtimoiy moslashuviga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Shu sababli inklyuziv ta'lim sharoitida logopedik xizmatlarni samarali tashkil etish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etish yo'llarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

Inklyuziv ta'lim - bu ta'lim tizimida barcha bolalarni, jumladan jismoniy, aqliy, ruhiy yoki rivojlanish nuqsonlari bo'lgan maxsus ehtiyojga ega bolalarni ham umumiy ta'lim muassasalarida o'qitishni ta'minlash konsepsiyasidir. Inklyuziv ta'lim sharoitida logopedik xizmatlarning ahamiyati. Inklyuziv ta'lim muhitida logopedik xizmatlar quyidagi vazifalarni bajaradi: Nutq buzilishlarini erta aniqlash va tashxislash, individual korreksion dasturlarni ishlab chiqish, bolaning muloqot kompetensiyasini rivojlantirish, hamkorlikni yo'lga qo'yish pedagogi va ota-onalar O'rtasida bilan. Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun logopedik yordamning o'z vaqtida ko'rsatilishi ularning ta'lim jarayoniga muvaffaqiyat qo'shilishiga xizmat qiladi.

Nutq rivojlanishi bolaning tilni o'zlashtirish, so'zlashish va fikr almashish qobiliyatining shakllanishi jarayonidir. Aqliy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi bu jarayon tug'ilgan paytdan boshlab bosqichma-bosqich kechadi va bolaning ijtimoiy. Nutq rivojlanishida kechikish yoki buzilishlar bo'lsa, jamiyatga moslasha olmasligi mumkin, bola ta'lim olishda qiyinchiliklarga duch kelishi. Individual yondashuv ta'lim va tarbiya jarayonida har bir bolaning o'ziga xos xususiyatlari, qobiliyatlari, ehtiyojlari va rivojlanish darajasini hisobga olgan holda ish olib borishni anglatadi. Ayniqsa, maxsus ehtiyojga ega bolalar uchun individual reja va ishlab chiqish muhimdir. Psixologik va ta'lim sohalaridagi muvaffaqiyatini ta'minlashga yordam beradi bu yondashuv bolaning ijtimoiy. Ijtimoiy-pedagogik qO'llab-quvvatlash bolalar va O'smirlarni ijtimoiy muammolardan himoya qilish, ularning ruhiy va jismoniy salomatligini saqlash, ijtimoiy muhitga moslashuvini ta'minlashga qaratilgan pedagogik yordam tizimidir. Bu yordam orqali maxsus ega bolalar va ularning oilalariga murabbiylik, maslahat berish, psixologik yordam ko'rsatiladi. Maxsus ehtiyojga ega bolalar-bu jismoniy, ruhiy yoki intellektual rivojlanishida nuqsonlari bo'lgan, nutq, eshitish, ko'rish qobiliyatlari cheklangan yoki o'rganishda qiyinchiliklarga duch keladigan bolalardir. Maxsus metodlar va vositalar zarur bo'ladi ularning ta'lim va tarbiyasi uchun alohida sharoitlar.

Pedagogik texnologiyalar - ta'lim jarayonini samarali etish uchun ishlab chiqilgan usullar, vositalar va strategiyalar majmui. Bular orasida interfaol usullar, individual va guruh ishlari, multimediya vositalari va rehabilitatsion texnikalar mavjud. Inklyuziv ta'limda pedagogik maxsus ehtiyojga ega bolalarning ta'lim olishini osonlashtiradi.

Reabilitatsiya - bu maxsus ehtiyojga ega shaxslarning jismoniy, ruhiy va ijtimoiy salomatligini tiklash, rivojlantirish va ularni jamiyat hayotiga to'liq moslashtirish.

jarayonidir. Reabilitatsiya terapiya, ta'lim, psixologik yordam va ijtimoiy qO'llab-quvvatlashni O'z ichiga oladi.

Kommunikatsiya ko'nikmalari - bu boshqalar bilan samarali muloqot qilish uchun zarur bo'lgan nutq, tinglash, tushunish va O'z fikrini ifodalash qobiliyatidir. Maxsus ehtiyojga ega bolalar uchun bu ko'nikmalarni rivojlantirish ta'lim va ijtimoiy integratsiyaning muhim qismidir.

Inklyuziv ta'lim muassasalarida logopedik xizmatlarni tashkil etishda bir qator muammolar kuzatiladi: Ko'plab ta'lim muassasalarida malakali logopedlar sonining kamligi mutaxassislar yetishmasligi, inklyuziv sharoitga moslashtirilgan dastur va metodik qo'llanmalar kamligi. Yondashuvning cheklanganligi individual: O'quvchilar sonining ko'pligi sababli har bir bolaga yetarli vaqt ajratilmasligi. Pedagog va logoped o'rtasidagi hamkorlikning sustligi, logopedik jarayonga yetarlicha jalb etilmasligi ota-onalarni. Mazkur muammolar logopedik ishlarning samaradorligini pasaytiradi va bolaning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Yechimlar muammolarni bartaraf etish bo'yicha aniqlangan muammolar asosida quyidagi yechimlar taklif etiladi: logoped mutaxassislarini tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini kuchaytirish, inklyuziv ta'lim uchun moslashtirilgan logopedik dasturlar ishlab chiqish, individual va kichik guruhli mashg'ulotlarni keng joriy etish. Logoped, sinf o'qituvchisi va psixolog o'rtasida tizimli hamkorlikni yo'lga qo'yish, ota-onalar uchun trening va maslahat mashg'ulotlarini tashkil etish. Zamonaviy texnologiyalar va interfaol metodikalardan foydalanish. Ushbu yechimlar inklyuziv ta'lim sharoitida logopedik xizmatlar sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa o'rinda aytish mumkin, ta'lim jarayonida logopedik xizmatni rivojlantirish va uning ta'lim sifatiga ta'siri alohida e'tibor talab etadigan dolzarb masaladir. Maxsus ehtiyojga bolalar nafaqat akademik bilimlarni, balki nutq, muloqot, psixologik, va ijtimoiy ko'nikmalarni ham shakllantirishga muhtoj. Shu sababli, logopedik yordamning samarali tashkil etilishi ularning shaxs sifatida rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar, logopedlar, ota-onalar, va boshqa mutaxassislarning hamkorlikdagi yondashuvi bolalarning ta'lim olishi, tengdoshlariga moslashishi va jamiyatda o'z o'rnini topishi uchun zarurdir. Inklyuziv muhitda logopedik mashg'ulotlar, moslashtirilgan metodikalar, innovatsion texnologiyalar va reabilitatsion xizmatlar integratsiyasi orqali ta'lim sifati sezilarli darajada oshiriladi. Shu bois, O'zbekistonda ham inklyuziv ta'lim tizimida logopedik xizmatlarni takomillashtirish, ularning salohiyatidan to'liq foydalanish va xalqaro tajribalarni joriy etish kelgusida dolzarb yo'nalish bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimova, V.A. Logopediya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018 Jo'rayev, A., Nurmatova, Z. Maxsus pedagogika. – Toshkent: Fan, 2019.

2. 2.Rasulova, D.X. Inklyuziv ta'lim nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2021.
4. UNESCO. Inclusive Education: Guidelines and Tools. – Paris: UNESCO Publishing, 2017.
5. European Agency for Special Needs and Inclusive Education. Inclusive Education in Practice. – Brussels, 2019.
6. Polat, E.S. Innovatsion pedagogika va ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Innovatsiya,
7. Askarov, D. (2022). In Particular Of Amiry's Composition Of Navai's Ghazal. European Scholar Journal, 3(12), 34-36.
8. Dilmurod, A. (2025). National Idea Issues in Modern Filmomodramaturgy (On the Example of Erkin A'zam's Film Dramas). American Journal of Philological Sciences, 5(05), 370-374.
9. Dilmurod, A. (2025). Ideological and Artistic Characteristics of The Work "A Farewell to Arms". American Journal of Philological Sciences, 5(04), 283-286.
10. Asqarov, D. (2025). ADABIYOT FANINI O 'QITISHDA STEAMNI JORIY ETISH. University Research Base, 519-524.
11. Asqarov, D. (2025). G'OYA, MAVZU VA MA'NO MUSHTARAKLIGI. University Research Base, 350-360.
12. Asqarov, D. (2024). AMIRIY LIRIKASIDA NAVOIYGA MUXAMMASLAR. Инновационные исследования в современном мире: теория и практика, 3(12), 87-93.
13. Asqarov, D. (2022). Mukhammas form in the lyrics of Uvaysi. INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876, 16(09), 5-9.
14. Asqarov, D. (2022). MUKHAMMAS FORM IN THE LYRICS OF UVAYSI. INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876, 16(09), 5-9.
15. Asqarov, D. (2023). AMIRIYNING NAVOIYGA MUXAMMASI. Academic research in educational sciences, 4(Conference Proceedings 1), 101-105.
16. Asqarov, D. (2026, February). SULTONXON TO 'RA ADO IJODIDA NAVOIY AN'ANALARI. In Conferences (Vol. 2, No. 1, pp. 165-172).